

Prehistorie en Oudheid

bron 1

In 58 voor Christus verlaten de Helvetiërs hun grondgebied net buiten het Romeinse Rijk om zich ergens anders te vestigen. Julius Caesar is op dat moment bestuurder van de Romeinse grensprovincie Gallia Cisalpina (Noord-Italië). Hij vertrekt haastig om de Helvetiërs tegen te houden. In zijn verslag over deze oorlog schrijft hij

De Helvetiërs hadden met hun troepen het gebied van de Haeduërs al bereikt en zij plunderden hun akkers. De Haeduërs konden zichzelf en hun bezittingen niet tegen hen verdedigen en stuurden gezanten naar mij om hulp. Zij waren toch altijd trouw geweest aan de Romeinen? Dan verdienden ze het toch niet dat hun akkers werden geplunderd, hun kinderen als slaaf weggevoerd en hun steden ingenomen? En dat bijna onder de ogen van het Romeinse leger! Tegelijkertijd lieten bondgenoten van de Haeduërs, de Ambarri, mij weten dat hun akkers waren leeggeroofd en dat ze de aanvallen op hun steden maar met moeite konden afslaan. Ook de Allobrogen, die aan de overzijde van de Rhône woonden, vertelden mij dat ze niets anders meer hadden dan hun lege akkers. Door deze gebeurtenissen besloot ik niet langer toe te zien hoe de Helvetiërs de Romeinse bondgenoten onder de voet liepen. Door het gebied van de Haeduërs en de Sequanen loopt de rivier de Sâone, die uitmondt in de Rhône. Deze rivier stroomde ongelooflijk langzaam. Je kon zelfs niet zien in welke richting hij stroomde. Deze rivier staken de Helvetiërs over met vloten en aan elkaar gebonden bootjes.

Zodra ik van verkenners vernam dat driekwart van de Helvetiërs de rivier was overgestoken, vertrok ik omstreeks de derde nachtwake (tussen 1 en 3 uur in de nacht) met drie legioenen uit het kamp. Ik bereikte de Helvetiërs die de rivier nog niet over waren. Ze waren zwaarbepakt en niet op een aanval voorbereid. Ik doodde een groot aantal van hen. De rest sloeg op de vlucht en verschool zich in de nabijgelegen bossen. (...)

Na dit gevecht bouwde ik een brug over de Saône om de overige Helvetiërs in te halen. Zo bracht ik mijn leger naar de overkant. Mijn plotselinge komst maakte op de Helvetiërs grote indruk, omdat zij zagen dat ik in één dag de rivier was overgestoken. Zij hadden dat met moeite in twintig dagen gedaan. Zij stuurden gezanten naar mij toe om te onderhandelen.

Toelichting

In 58 voor Christus leven de genoemde stammen nog buiten het Romeinse Rijk.

bron 2

Een van de vele sarcofagen (stenen doodskisten) met christelijke symbolen uit omstreeks 350, gevonden in een van de ondergrondse begraafplaatsen van Rome

De Middeleeuwen

bron 3

Bisschop Willibrordus (650-739) is een bekende missionaris uit de vroege Middeleeuwen. De Engelse monnik Alcuïnus schrijft omstreeks 790 over hem

Toen dus de eerbiedwaardige man eens, zoals hij gewoon was, op missiereis was, kwam hij bij een plaats die Walichrum (Walcheren) heet, waar nog een heiligdom van het oude bijgeloof stond. Toen de man Gods dit in zijn vurige ijver verbrijzelde voor de ogen van de bewaker van het heiligdom, ontstak deze in hevige woede en sloeg met zijn zwaard op het hoofd van de priester van Christus om het onrecht zijn god aangedaan te wreken. Maar omdat God zijn dienaar beschermde, liep hij geen enkel letsel op. Toen zijn metgezellen dit zagen, kwamen zij aanrennen om het brute geweld van de goddeloze man met de dood te straffen. Maar de schuldige werd door de vrome man Gods uit hun handen bevrijd en hij liet hem gaan.

bron 4

Over boerderijen van de abdij St.-Bertin uit Saint Omer in Frankrijk omstreeks het jaar 850 zijn de volgende gegevens verzameld

De mannelijke horigen van deze boerderijen zijn verplicht om twee of drie dagen per week op het land van de abdij te werken, zesmaal per jaar karrendienst verrichten om wijn naar het klooster te rijden en om elk jaar te leveren:

- 10 modii (± 600 liter) gemout graan voor het maken van bier
- 6 modii (± 350 liter) meel
- 3 kuikens en 20 eieren.

De vrouwen moeten een bepaald gewicht aan vlas spinnen.

bron 7

Jacob Jan Hartsinck (1716-1779) schrijft in 1770 een geschiedenis van Suriname. Daarin schrijft hij over een vrouwelijke plantagehouder Elisabeth Samson (1715-1771)

In het jaar 1765 is in Suriname grote beroering ontstaan door een vrije negerin Elisabeth Samson genaamd, die wel dertig of veertig duizend guldens inkomen uit haar plantage had. 't Geval was dat zij zich aangeboden had om in ondertrouw aangetekend te worden met een blanke, dat werd haar geweigerd. Zij ging toen naar de heren directeuren van de Sociëteit¹, die wel begrepen dat men het eigenlijk niet kon verbieden. Maar zij namen ook geen besluit over de zaak, omdat de gouverneur² en de raden de kwade gevolgen van huwelijken van blanken met zwarten in de kolonie breedvoerig hadden aangetoond. Vervolgens schreef de genoemde Elisabeth Samson een verzoekschrift aan Hunne Hoog Mogenden³. Die vonden geen wettige redenen om dit huwelijk te beletten, omdat zij een christen was en vrij. Daarop trouwde zij met ene Zubli, want de man waar zij mee had willen trouwen was inmiddels overleden.

noot 1 De Sociëteit van Suriname, de eigenaar van de kolonie.

noot 2 Suriname werd bestuurd door een gouverneur, die bijgestaan werd door een aantal raden (bestuurscolleges).

noot 3 De Staten Generaal, het hoogste bestuur van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden.

Moderne tijd

bron 8

In 1847 maakt de Nederlandse econoom Simon Vissering een reis naar Engeland. Samen met een Duitse technicus logeert hij een tijdje bij een Engelse fabrikant. Deze leidt beide heren rond in zijn ijzergieterij. Vissering schrijft daarover in het tijdschrift De Gids

Rusteloos, ademloos liepen de arbeiders heen en weer tussen de smeltovens en de walsen. De gespierde armen en de ruige borst ontbloomd, maar met ingevallen wangen, bleke lippen en ingezonken oog. Zwijgend, onbewogen, als waren zij zelf werktuigen. Alleen een luid bellen of een schelle schreeuw klonk nu en dan boven het verdovend geraas van de machines uit.

“Pas op!”

“Wat is er?”

“Uit de weg voor die gloeiende klomp ijzer, die ze daar aanslepen.”

Een ogenblik later was die gloeiende klomp tot een ruwe staaf uitgetrokken. Nog een ogenblik en een staaf van achttien voeten lengte en een paar duimen dik lag vóór ons te koelen.

“Die staven gaan naar Amsterdam.”

”Zo!”

“De fabrikanten hebben een goed jaar.”

”Zo!”

Ik kon niet anders. Mijn aandacht werd geheel in beslag genomen door de bezielde werktuigen die om ons heen aan het werk waren.

“En hoe lang werken deze mensen?”

“Tien tot twaalf uur overdag en ’s nachts wisselen zij elkaar om beurten af.”

“Kunnen ze dat volhouden?”

“Ja dat gaat wel. Kijk maar eens wat een stevige kerels. Jammer dat de grond hier zo duur is. Nu moeten ze ver van de fabriek wonen. Dat kost hun veel tijd.”
(...)

“Maar wat als deze werktuigen eens de teugels verbreken en zich tegen de meesters keren?”

“O, geen nood! Zij weten wel dat zij dan met vrouw en kinderen van honger omkomen.”

“Maar kom, nu naar de spreekkamer. Lucy heeft zeker voor een goede lunch gezorgd en wij hebben goede eetlust opgedaan.”

bron 9

In Groot-Brittannië hebben historici vanaf 1960 duizenden mensen geïnterviewd die de Eerste Wereldoorlog nog hadden meegemaakt. Mary Brough-Robertson was arbeidster in een munitiefabriek, zij vertelt

Munitiearbeiders waren de laagste soort in de ogen van het grote publiek. Ze veronderstelden dat wij veel verdienden en aangezien anderen niet veel verdienden, kregen we allerlei verwensingen naar het hoofd geslingerd en werden we zelfs nageroepen. Als ze wisten wat je deed, verweten ze je heel veel dingen.

Ik weet niet wat de mensen die granaten maakten verdienden, maar het loon voor het vullen ervan bedroeg slechts 25 shilling per week voor een meisje, wat niet veel geld was. Met dat bedrag kwam je in feite niet rond, want je moest al je maaltijden betalen, die kreeg je niet gratis. Maar toen we uiteindelijk gingen staken, kregen we 5 tot 6 penny per week opslag en kwam er een bonussysteem.

Je moest een bepaald aantal granaten vullen en als je er nog meer vulde, kreeg je een bonus. Dat was geen goede zaak, want het leidde tot slordigheid. De granaten kwamen bij ons terug als ze te zwaar of te licht waren, want anders zouden ze niet ver genoeg reiken wanneer ze werden afgevuurd.

bron 10

Een bericht uit een weekblad dat tijdens de Duitse bezetting van Nederland verschijnt van augustus 1942

K.262 NIEUWE EDITIE: 2e JAARGANG No. 17a - 7 AUGUSTUS 1942 (24 MENACHEM 5702)

Het Joodsche Weekblad

UITGAVE VAN DEN JOODSCHEN RAAD VOOR AMSTERDAM

ONDER VERANTWOORDELYKHEID VAN A.ASSCHER EN PROF.DR.D.COHEN

SECRETARIAAT DER REDACTIE:
JODEN BREEKSTRAAT 93 - AMSTERDAM - TELEF. 31734-41888
ADMINISTRATIE EN EXPLOITATIE:
JOACHIMSTHAL'S BOEKHANDEL
UITG.- EN DRUKKERIJBEDRIJF N.V.
JODEN BREEKSTRAAT 63 - AMSTERDAM - TELEF. 44310-44190

EXTRA EDITIE

De Duitse autoriteiten maken bekend:

1. Alle Joden, die niet onverwijld gevolg geven aan een tot hen gericht oproep voor de arbeidsverruiming in Duitsland, worden gevangen genomen en naar het concentratiekamp Mauthausen gebracht.

Deze of andere straf wordt niet toegepast op die Joden, die zich nog achteraf voor uiterlijk Zondag 9 Augustus 1942, te 5 ure aanmelden, of verklaren, dat zij bereid zijn, aan de werkverruiming deel te nemen.

2. Alle Joden, die geen jodenster dragen, zullen naar het concentratiekamp Mauthausen gebracht worden.
3. Alle Joden, die zonder toestemming der autoriteiten van woonplaats of woning veranderen - ook indien zij dit slechts tijdelijk doen - worden naar het concentratiekamp Mauthausen gebracht.

bron 11

Een foto van de Duitse stad Dresden na het bombardement in de nacht van 13 op 14 februari 1945. Op de voorgrond staat het standbeeld van de engel op de toren van het raadhuis dat het bombardement heeft doorstaan

Bron 12 en 13 zijn twee foto's van dezelfde straat, de Folkingestraat in Groningen

bron 12

Foto van de Folkingestraat in Groningen uit 1933

Toelichting

Op de voorgrond twee broodbezorgers van de Joodse bakker Hildesheim

Op de achtergrond de Joodse synagoge

bron 13

Foto van de Folkingestraat in Groningen uit 1996

Onderschrift

“De Algerijns-Groninger zakenman Mohammed Kemmoun (links) en zijn Tunesische bedrijfsleider Yahia Boukhris voor Le Souk (de naam van zijn winkel).”

bron 14

Tekening van Chappatte in NRC-Handelsblad van 22 maart 2007

Vertaling

- For 50 years Europe has meant peace: Al vijftig jaar betekent Europa vrede
- So boring: Zo saai